

Jaarrekening 2024

Stichting Alde Fryske Tsjerken

Versie dd -15-05-25 (def)

Inhoud	2
1. Verslag van het bestuur	3
Doelstelling.....	3
Activiteiten in 2024	3
Belangrijkste risico's en onzekerheden.....	4
Vermogensopbouw.....	4
Exploitatiesaldo / Resultaatverdeling	6
Baten	6
Lasten.....	6
Saldo financiële baten en lasten	6
Overige belangrijke ontwikkelingen na 31-12-2024	6
Governance	7
Hoofd- en nevenfuncties van Bestuursleden	9
2. Balans per 31 december 2024	10
3. Staat van baten en lasten.....	11
4. Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening	12
5. Toelichting op de balans per 31-12-2024	14
Activa	14
Passiva.....	17
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.....	21
6. Toelichting op de staat van baten en lasten 2023	22
Baten.....	22
Lasten.....	25
Financiële baten en lasten	31
Overige gegevens.....	32
Bijlage 1	33
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	34

1. VERSLAG VAN HET BESTUUR

DOELSTELLING

In de statuten van de stichting Alde Fryske Tsjerken is de doelstelling van de stichting in artikel 2 als volgt vastgelegd:

- 1 De stichting heeft ten doel het herstel en de instandhouding van uit historisch oogpunt belangwekkende kerkgebouwen met aan- en toebehoren in de provincie Fryslân en het wekken van publieke belangstelling voor dergelijke gebouwen, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.
- 2 De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:
 - a. Het verwerven, bewaren, herstellen, restaureren en beheren van de in lid 1 bedoelde kerkgebouwen met aan- en toebehoren;
 - b. Het gebruiken of doen gebruiken van de bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren op passende wijze;
 - c. Het geven van adviezen en verstrekken van inlichtingen betreffende beheer, herstel en instandhouding van de in lid 1 bedoelde gebouwen met aan- en toebehoren;
 - d. Het maken van propaganda en het doen verschijnen van geschriften en boekwerken betreffende gebouwen als in lid 1 bedoeld;
 - e. Andere wettige middelen.

ACTIVITEITEN IN 2024

In 2024 bedroegen de kosten van het onderhoud aan de kerken van de Stichting € 884.602. De restauratie van het uurwerk in de Dorpskerk van Goingaryp is afgerond. In de Johanneskerk van Britsum is de opstelling van een uurwerk gerealiseerd. De restauratie van het dak van de Redbadtsjerke van Jorwert is afgerond.

Op 7 juni 2024 was de feestelijke overname van de kerk van Lippenhuizen. Het is de 56^e kerk die de Stichting kon overnemen.

Aan de restauratie van de Johanneskerk van Weidum is het gehele jaar gewerkt. Deze wordt in de eerste helft van 2025 afgerond.

Voor het onderhoud van het cluster van 9 kerken is in de komende zes jaar (2025-2030) totaal aan € 462.350 ingepland. Door het Rijk is een subsidie toegekend van € 277.410 voor dit cluster. De onderhoudscyclus van de periode 2019-2024 van deze 9 kerken is afgerond.

De opbrengsten van de activiteiten van de Plaatselijke Commissies (PC's) bedroegen € 284.963. Dit is een toename van 15% ten opzichte van het jaar 2023. Een prachtig resultaat, waar veel vrijwilligers zich ook in 2024 weer met hart en ziel voor hebben ingezet. De kosten voor de exploitatie stegen ook. De kosten van de PC's, verzekering en nutsvoorzieningen stegen in verhouding tot de omzet. De kosten voor het niet subsidiabele onderhoud stegen dit jaar procentueel meer, tot € 93.119. Er zijn dit jaar meer kosten gemaakt voor aanpassingen en verbeteringen van de kerken, zodat kerken ook in de toekomst exploitabel zijn.

In het jaar 2024 is de overname van twee kerken opgepakt; de beslissing hierover worden verwacht in 2025.

BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN

De Stichting Alde Fryske Tsjerken heeft in de loop van haar meer dan 50-jarig bestaan gewerkt aan een gezonde financiële structuur en besteedt daar voortdurend aandacht aan. Niet alle risico's kunnen worden afgedekt. De SAFT is voor ruim 95% van haar inkomsten afhankelijk is van overheidssubsidies, fondsenwerving, nalatenschappen en donateurs.

Giften en nalatenschappen zijn een belangrijke bron van inkomsten, maar vertonen in de loop van de jaren een gevarieerd patroon. Mede dankzij de giften en nalatenschappen, gecombineerd met de subsidies kan het onderhoud van de kerken worden uitgevoerd en kunnen de kerken ingezet worden voor gemeenschappelijk gebruik. Hetgeen de leefbaarheid in de dorpen verhoogt.

Voor het toekomstig onderhoud van de 56 monumentale kerken is het belangrijk het Rijk blijft bijdragen aan het onderhoud van de kerken. In 2024 droeg de overheid 60% bij in de subsidiabele kosten. Per 1 februari 2025 is dit percentage verlaagd naar 50% vanwege de 'structurele en toenemende overvraag' bij het rijk.

De verlaging betekent dat de fondsen en reserves die voor het onderhoud van de kerken gevormd zijn sneller uitgeput raken. De Stichting zal een tekort met eigen middelen of andere subsidies en giften moeten afdekken. Onzeker is of het percentage in toekomst weer naar boven of mogelijk zelfs verder naar beneden zal worden bijgesteld.

De verwachting is dat in de toekomst steeds meer monumentale kerken door de huidige eigenaren, veelal kerkgemeenschappen, worden afgestoten. SAFT is een erkende POM-stichting, en kwalificeert zich daarmee als een professionele monumentenorganisatie, die een deel van deze kerken kan overnemen.

Gezien de kleine formatie is er bij de SAFT sprake van eenmansposten en daarmee kwetsbaarheid: tegelijkertijd wordt de stichting door honderden vrijwilligers ondersteund in haar werkzaamheden. Hierdoor kan de stichting een beroep doen op een diversiteit aan hoogwaardige kennis. De subsidie van de provincie Fryslân is onontbeerlijk om de bureaunkosten te dekken en de doelstelling van overname en behoud van monumentale kerken te realiseren. Deze subsidie is naast de beperkte bijdrage uit het vermogen, de enige structurele inkomstenbron voor de middellange termijn.

VERMOGENSOPBOUW

SAFT probeert op verschillende manieren vermogensopbouw te bewerkstelligen ten behoeve van de instandhouding en het gebruik van de kerken. De werkzaamheden van de stichting, zowel de apparaatskosten als ook het onderhoud, zijn beperkt subsidiabel. Dit is de reden waarom deze vermogensopbouw en verwerving van fonds- en subsidiegelden essentieel zijn om aan de doelstelling van de stichting op de middellange en lange termijn te kunnen voldoen. De doelstelling hierbij is dat de kerken sober en doelmatig worden onderhouden waarbij tegelijkertijd wel de noodzakelijke voorzieningen aanwezig zijn om activiteiten in de kerken te kunnen laten plaatsvinden. Het uitgangspunt voor de vermogensopbouw is inherent aan de wens tot eeuwig behoud van de kerken, dit zou dan betekenen dat het onderhoud oneindig bekostigd zal moeten blijven. In de praktijk is veertig jaar het gewenste uitgangspunt. Deze termijn is echter in de beginjaren niet gehanteerd. De eerste 38 kerken van SAFT zijn overgenomen nagenoeg zonder meegeefsommen. Toentertijd was onderhoud volledig subsidiabel zodat de noodzaak hiertoe niet bestond. Dit heeft tot gevolg dat de stichting ondanks haar groeiende vermogen, zeker nog niet de genoemde minimaal gewenste horizon van 40 jaar kan invullen in de volle breedte van haar bezit. De stichting zal dan ook de komende jaren haar vermogen verder moeten laten groeien.

De vermogensopbouw komt op de volgende wijze tot stand:

- Bij overname van kerken wordt een meegeefsom gevraagd. De richting voor de hoogte van de meegeefsom wordt bepaald op de eerder genoemde onderhoudsperiode van 40 jaar. Hierin worden posten voor eventueel achterstallig onderhoud, onderhoudslasten, apparaatskosten en exploitatielasten meegenomen. Daarnaast wordt de kerk ook voorzien voor zover niet aanwezig, met een pantry en sanitaire voorzieningen om de gebruiksmogelijkheden te vergroten. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van een kerkelijke gemeente wordt aan beide kanten gezocht op welke wijze dit het beste ingevuld kan worden. De toegevoegde waarde van de kerk aan het bezit van SAFT, de andere plaatselijke voorzieningen in het dorp, de aanwezigheid van een plaatselijke commissie en ook de activiteiten die in de kerk gehouden kunnen worden, zijn medebepalend voor een overname. Overdragende kerken wordt gevraagd om naast de meegeefsom een solidariteitsbijdrage te geven voor het onderhoud van de kerken waarvoor in het verleden (bijna) geen meegeefsom is betaald, en van kerken die in de toekomst niet de volledige meegeefsom kunnen betalen.
- Het vermogen van SAFT wordt belegd, zodat hier een stabiel rendement uit ontvangen kan worden op de lange termijn en het vermogen waardebehoud heeft. SAFT hanteert hierbij de uitgangspunten zoals die in het beleggingsstatuut van SAFT zijn vastgelegd. In 2024 is het statuut herzien. Dit statuut zegt: *“De middelen die de SAFT in de loop der jaren heeft verkregen uit onder andere schenkingen, nalatenschappen en meegeefsommen voor onderhoud zijn bedoeld om de kerken ‘tot in lengte van jaren’ in stand te houden. De beleggingshorizon van de stichting is lang. SAFT kan verliezen die kunnen ontstaan door beleggen niet eenvoudig compenseren. De stichting wil de risico’s beperken en kiest daarom voor een relatief defensief beleggingsprofiel. De portefeuille wordt verdeeld over diverse beleggingscategorieën met als streven:*
 - 1/3 in grond met pachtopbrengsten*
 - 1/3 in vastrentende waarden, zoals obligaties en spaarbewijzen.*
 - 1/3 in zakelijke waarden, zoals aandelen**Hierbij wordt per categorie een bandbreedte van tien procent gehanteerd. Vormen van beleggen waarbij zekerheden moeten worden verstrekt worden niet aangegaan. Beleggingen in aandelen dienen bij voorkeur te bestaan uit in euro genomineerde beursgenoteerde wereld(index)fondsen, dit om valutarisico’s te beperken; ook genoemd indextrackers. Voorkeur wordt gegeven aan indexfondsen met de kwalificatie voor verantwoord beleggen ten aanzien van milieu, maatschappij en goed bestuur ofwel ESG-fondsen (Environmental, Social en Governance).”*

ESG-fondsen passen bij de maatschappelijke doelstelling van SAFT om duurzaam behoud en gebruik van kerken als cultureel erfgoed te bewerkstelligen. De gronden die de SAFT verwerft, worden verpacht. Grond kan verkregen worden als onderdeel van een meegeefsom, maar kan ook aangekocht worden. Vrije geldmiddelen worden op deposito en in spaarrekeningen rentend weggezet om ontwaarding door inflatie te voorkomen of te beperken.

De verdeling van belegd vermogen in een risicomijdend deel en een risicodragend deel is ultimo 2024 resp. 73% en 27%.
- SAFT is tevens voor haar vermogensopbouw afhankelijk van legaten, nalatenschappen, donaties en fondsen. Tot onze vreugde zijn de activiteiten van de stichting regelmatig reden voor mensen om dergelijke giften aan de stichting te schenken. Door de ontvangst van deze middelen kan verder gewerkt worden aan de noodzakelijk opbouw van het vermogen. Zo wordt het ook op termijn blijvend mogelijk om onze monumentale kerken te behouden en de leefbaarheid van het platteland van Fryslân te versterken.

EXPLOITATIESALDO / RESULTAATVERDELING

Het exploitatiesaldo over het boekjaar 2024 bedraagt € 1.064.525.

Het resultaat is als volgt verdeeld:

- a) de continuïteitsreserve neemt toe met € 137.985
- b) de bestemmingsreserves nemen toe met € 520.074
- c) de bestemmingsfondsen nemen toe met € 406.466

BATEN

De totale baten van 2024 bedragen € 2.695.350. Eigen fondswerving, waaronder giften en nalatenschappen, droegen hieraan € 1.153.012 bij; de dekking voor onderhoud en restauraties € 884.602; de inkomsten uit eigen bezit en overige inkomsten € 343.842. De provincie Fryslân steunde de SAFT met boekjaarsubsidie voor € 313.894.

LASTEN

De totale lasten van 2024 bedragen € 2.475.277.

Aan de doelstellingen is € 1.711.890 besteed. Hieronder vallen de kosten van onderhoud- en restauratie van € 884.602, de eigen bijdragen voor de diverse projecten van € 442.337 en de exploitatiekosten van de kerken van € 384.951.

Aan werving van baten is € 80.319 besteed. De kosten voor beheer en administratie bedragen € 683.069.

SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

Het resultaat van financiële baten en lasten bedraagt € 844.453. Door een gunstige koersontwikkeling werd een positief resultaat van € 460.820 gerealiseerd op beleggingen. De grondherwaardering droeg € 220.218 bij aan het resultaat. Dividend, pacht en rente bedragen tezamen € 163.415.

OVERIGE BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN NA 31-12-2024

In 2024 zijn er door het bestuur drie werkgroepen in het leven geroepen met de opdracht met adviezen te komen voor collectiebeleid, verhuurbeleid en overname van kerkhoven. In maart van 2025 is er een "heidag" georganiseerd met bestuur, leden van de raad van advies en medewerkers. In de loop van 2025 zal het bestuur zich verder beraden op de uitkomsten en een vervolg.

Op 8 januari 2025 is de gewijzigde bestuursstructuur formeel van kracht geworden. Er is gekozen voor een structuur met een Bestuur dat zich laat bijstaan en adviseren door een Raad van Advies. Getracht wordt om binnen de kring van Bestuur en Raad van Advies zoveel mogelijk alle benodigde kennis op vakgebieden te behouden die belangrijk zijn voor het functioneren van de SAFT.

In het voorjaar van 2025 is de overname van de kerken van Moarre (Morra) en Ljussens (Lioessens) verder in kaart gebracht. In de loop van 2025 wordt de overname uitgewerkt en gerealiseerd. De kerkelijke gemeente draagt bij aan het toekomstig onderhoud, waarvoor een fonds wordt gecreëerd.

GOVERNANCE

Einde 2024 is door het Algemeen Bestuur besloten om vanaf 2025 een ander bestuursmodel te gaan hanteren voor de stichting. Dit omdat het oude bestuursmodel door de tijd heen, meer nadelen dan voordelen is gaan opleveren. Deze ontwikkeling is mede ontstaan doordat door de huidige maatschappij aan de stichting meer en andere -merendeels stringentere- eisen qua wet- en regelgeving worden gesteld dan bij oprichting van de stichting in 1970. In die zin was er sprake van, hoewel het nog steeds een acceptabel model is volgens de Governance Code Cultuur, een in de huidige tijd qua besturing complex model. Een stapsgewijze dialoog heeft tot de keuze geleid om te gaan werken met een model waarbij sprake is van een bestuur met een Raad van Advies in plaats van een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur. Dit model voldoet aan de huidige inzichten én aan de Governance Code Cultuur. In onderstaande is het theoretisch kader en het proces achter deze wijziging nader toegelicht.

Stichting Alde Fryske Tsjerken heeft tot ultimo 2024 vanaf haar oprichting met een zogenaamd monistisch bestuursmodel (one-tier) met een Algemeen Bestuur en een Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur legt verantwoording af aan het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur stelt het beleid vast, controleert het Dagelijks Bestuur en keurt goed en houdt op deze wijze toezicht op de werkzaamheden van het Dagelijks Bestuur. Hierbij zijn verschillende rechtshandelingen benoemd in de statuten waarbij de volledige bevoegdheid bij het Algemeen Bestuur ligt, een beperkt aantal zoals bijvoorbeeld rondom het werkgeverschap zijn gemandateerd aan het Dagelijks Bestuur.

De voordelen van deze structuur voor de Stichting is dat er gewerkt kon worden met een professioneel bestuur zodat ontbrekende kennis in de organisatie aangevuld wordt vanuit het bestuur. Bij het invullen en bezetten van de bestuursfuncties wordt gezocht naar kennisgebieden, die aanvullend of steunend zijn voor de taken die de Stichting heeft te verrichten. Om deze reden is de Stichting ook terughoudend geweest met het op afstand zetten van het bestuur, omdat het Dagelijks Bestuur een wezenlijke bijdrage levert aan het functioneren van de organisatie en het kunnen verwezenlijken van haar doelstellingen – een rol die een toezichthouder niet of minder kan vervullen.

Op 12 december 2024 heeft het Algemeen Bestuur na een stapsgewijze procedure definitief besloten tot het herzien van de bestuursstructuur. Dit door de voorliggende statuten ten behoeve van deze wijziging goed te keuren. Hierbij is de Stichting overgegaan op een bestuursmodel volgens het two-tiermodel met een Bestuur en een Raad van Advies. Hierbij is het bestuur gevormd uit de leden van het Dagelijks Bestuur en zijn de leden van het Algemeen Bestuur overgegaan naar de Raad van Advies. De organisatie wordt daarbij aangestuurd door de directeur op basis van een mandaat vanuit het bestuur. Hiermee voldoet de Stichting aan de wens om een grotere scheiding van verantwoordelijkheden en bevoegdheden aan te brengen tussen bestuursleden en leden van de Raad van Advies. Tegelijkertijd is met deze wijziging bewerkstelligd dat de voordelen van de voorgaande structuur, de betrokkenheid van bestuursleden uit het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur bij de werkzaamheden van de stichting, behouden is gebleven. De wijziging past binnen de Governance Code Cultuur uit 2019 die de stichting hanteert als uitgangspunt voor haar beleid en dagelijks handelen. Het bestuur bestaat bij de start van de nieuwe bestuursstructuur in 2025 uit vijf leden, de Raad van Advies uit zes leden.

De Stichting kent een klein professioneel apparaat, met een directeur aan het hoofd van in totaal 6,1 FTE (mei 2025). De directeur werkt met een mandaat vanuit het Dagelijks Bestuur en legt verantwoording af aan dit Dagelijks Bestuur. Daarnaast kent de stichting enkele honderden vrijwilligers met een inzet die varieert, maar die het fundament is van de Stichting en daarom ook wezenlijk is voor het voortbestaan van de Stichting en alle

activiteiten die zij in de dorpen en stad Leeuwarden verricht. Denk hierbij aan de plaatselijke commissies, maar ook voor de Stichting breed wordt specialistische inzet geleverd door vrijwilligers op specifieke kennisgebieden verband houdend met de rijksmonumenten. Ook de leden van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd. De Stichting werkt met een organisatiehandboek waarin procedures en werkinstructies zijn beschreven voor de werkzaamheden zoals ook door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed voorgeschreven is voor stichtingen met een POM-status (rijks-erkende professionele monumentenorganisatie).

HOOFD- EN NEVENFUNCTIES VAN BESTUURSLEDEN

dhr. Drs. G.J. Hoogterp (voorzitter)

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Predikant Protestantse Gemeente Lekkum e..o.	Hoofdfunctie	Betaald	Januari 2016 – heden
Geestelijk verzorger Ziekenhuis Tjongerschans Heerenveen	Hoofdfunctie	Betaald	September 2013 – 31 dec 2024
Lid Raad van Toezicht Zorggroep Zaanstreek	Nevenfunctie	Betaald	Januari 2017 – 31 dec 2024
Lid Algemeen Bestuur Wetterskip Fryslân	Nevenfunctie	Betaald	Maart 2023 – heden
Lid Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Juni 2023 - heden

dhr. Mr. E.L. Veerman (lid en waarnemend voorzitter)

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Stichting Geert Jan Smeding Oostermeer	Nevenfunctie	Onbetaald	2009 – heden
Stichting IWAK	Nevenfunctie	Onbetaald	2023 – 2027
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	December 2011 - heden

mw. Drs. Ir. J.C. Lens (penningmeester)

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Stichting Isala Klinieken	Hoofdfunctie	Betaald	Maart 2023 – maart 2025
Stichting Elkien	Nevenfunctie	Betaald	Juni 2023 - heden
Stichting Certe	Nevenfunctie	Betaald	Juni 2018 - heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	September 2017 - heden

dhr. Ing. M.W.S Weerd (secretaris)

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Wepan Bouw & Vastgoed Ingenieurs	Nevenfunctie	Betaald	Januari 1990 – heden
Deskundigencommissie Loket Leefbaarheid SNN Provincie Groningen	Nevenfunctie	Onbetaald	Oktober 2022 – heden
Coöperatie Energie Collectief Tolbert	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2022 - heden
Regiotafel Energie Coöperaties Gemeente Westerkwartier	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2022 - heden
Oldebert Dorpsvereniging Tolbert	Nevenfunctie	Onbetaald	November 2021 - heden
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Januari 2018 - heden

mw. Mr. G.M.M. Kok (lid)

Instantie	Hoofd- /nevenfunctie	Betaald/ onbetaald	Benoemd van/tot
Stichting Alde Fryske Tsjerken	Nevenfunctie	Onbetaald	Juni 2024 – juni 2028
Stichting Dichter op de Deel	Nevenfunctie	Onbetaald	16 aug 2024 – 16 aug 2027
Burgerpanel Energietransitie Bolsward	Nevenfunctie	Onbetaald	Maart 2022 –

2. BALANS PER 31 DECEMBER 2024

Balans per 31 december 2024

(bedragen x €)

	31-12-2024	31-12-2023
Activa		
<i>Vaste activa</i>		
<i>Materiële vaste activa</i>	4.199.477	3.681.203
<i>Financiële vaste activa</i>	6.108.420	2.659.597
Totaal vaste activa	<u>10.307.897</u>	<u>6.340.800</u>
<i>Vlottende activa</i>		
<i>Lopende onderhoudsprojecten (vordering)</i>	73.174	129.573
<i>Voorraden</i>	1	1
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>	100.470	537.144
<i>Liquide middelen</i>	4.400.715	7.177.666
Totaal vlottende activa	<u>4.574.360</u>	<u>7.844.383</u>
<i>Totaal activa</i>	<u><u>14.882.258</u></u>	<u><u>14.185.184</u></u>
Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
<i>Continuïteitsreserve</i>	695.233	557.248
<i>Bestemmingreserves</i>	7.132.783	6.612.709
<i>Bestemmingsfondsen</i>	5.183.060	4.776.594
Totaal eigen vermogen	<u>13.011.077</u>	<u>11.946.552</u>
<i>Lopende onderhoudsprojecten</i>	1.696.236	1.763.361
<i>Kortlopende schulden en overlopende passiva</i>	174.945	475.271
<i>Totaal passiva</i>	<u><u>14.882.258</u></u>	<u><u>14.185.184</u></u>

3. STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Staat van baten en lasten 2024

(bedragen x €)

	2024	2023
Baten:		
Baten uit eigen fondsenwerving	1.153.012	1.734.382
Baten voor lopende onderhoudsprojecten		
<i>Subsidie Rijksdienst Cultureel Erfgoed</i>	264.351	165.706
<i>Subsidie Provincie Fryslân</i>	129.281	99.842
<i>Cultuurfondsen etc.</i>	166.185	33.187
<i>Eigen bijdrage</i>	324.785	224.380
	<u>884.602</u>	<u>523.115</u>
Subsidie provincie Fryslân - basisorganisatie	313.894	301.531
Inkomsten uit eigen bezit	284.963	247.735
Overige baten	58.880	18.870
Som van de baten	<u>2.695.350</u>	<u>2.825.634</u>
Lasten:		
Besteed aan doelstellingen	1.711.890	1.081.823
Werving baten	80.319	124.685
Beheer en administratie		
<i>Personeelskosten</i>	510.094	409.033
<i>Huisvestingskosten</i>	43.034	44.262
<i>Afschrijvingskosten</i>	9.683	9.559
<i>Bestuurskosten</i>	15.070	14.208
<i>Adviseurskosten</i>	34.594	33.094
<i>Overige kosten</i>	70.594	136.571
	<u>683.069</u>	<u>646.728</u>
Som van de lasten	<u>2.475.277</u>	<u>1.853.236</u>
Saldo voor financiële baten en lasten:	<u>220.073</u>	<u>972.397</u>
saldo financiële baten en lasten	<u>844.453</u>	<u>569.334</u>
Saldo van baten en lasten	<u>1.064.525</u>	<u>1.541.731</u>
Bestemming saldo van baten en lasten:		
toevoeging + / onttrekking -		
<i>Continuïteitsreserve</i>	137.985	275.292
<i>Bestemmingsreserves</i>	520.074	1.229.700
<i>Bestemmingsfondsen</i>	406.466	36.739
	<u>1.064.525</u>	<u>1.541.731</u>

4. GRONDSLAGEN VOOR OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 640 (Organisaties zonder winststreven) en 650 (Fondswervende Organisaties). De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Begrotingscijfers worden niet vermeld aangezien de stichting de begroting niet als taakstellend instrument gebruikt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden met uitzondering van grond en de kerkgebouwen gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeveranderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Afschrijving vindt plaats vanaf het moment van ingebruikneming.

De kerken worden gewaardeerd tegen de koopsom, zijnde 1 euro per kerk.

Grond, veelal verkregen in het kader van een overname van een kerk, wordt conform de jaarverslaggevingsrichtlijnen gewaardeerd tegen de actuele waarde. Deze actuele waarde wordt benaderd via de actuele inkoopprijs voor grond door middel van toepassing van de regels voor de waardering van verpachte gronden in box 3 zoals deze door de Belastingdienst worden gehanteerd. In deze waardering wordt rekening gehouden met de verpachte staat, zowel eindig als niet-eindig.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden in de staat van baten en lasten verwerkt via het saldo van financiële baten en lasten.

Lopende onderhoudsprojecten (LOP's)

LOP's worden in de boekhouding verwerkt vanaf het moment dat het zicht op uitvoering ervan ontstaat (het uitvoeringsvoornemen c.q. de uitvoeringsverplichting). Basis is de zo nauwkeurig mogelijk opgestelde projectbegroting, die in de balans wordt opgenomen:

- *Debet* als projectfinanciering, veelal direct opgesplitst in de financieringstoezeggingen van participerende partijen (b.v. overheden, fondsen, de eigen bijdrage van de Stichting etc.). De eigen bijdrage van de Stichting wordt in het eerste boekjaar van het LOP volledig in de exploitatie verwerkt, en wordt daarmee als last voor het eerste boekjaar / projectjaar beschouwd; deze last wordt ten laste van het eigen vermogen gebracht via de exploitatierekening, dus via de resultaatverwerking.
- *Credit* als LOP-begroting, zijnde de maximale hoogte van de uit te voeren werkzaamheden. Op basis van de in het boekjaar aan de LOP's bestede kosten wordt een overeenkomstig bedrag als bate onttrokken aan deze balanspost (die daarmee in feite het karakter heeft van een voorziening) en in de exploitatie verantwoord.

Waardering op de balans vindt plaats op basis van nog uit voeren werkzaamheden onder aftrek van de nog te ontvangen subsidies en andere bijdragen op basis van de toezeggingen. Met deze saldering wordt voorkomen dat de balans een te overtrokken positie weergeeft van de LOP's.

Afhankelijk van de aard van het saldo van LOP's wordt deze post opgenomen aan de actiefzijde dan wel de passiefzijde van de balans.

Vorderingen en overlopende activa

De eerste waardering van de vorderingen is tegen reële waarde; vervolgens wordt gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen, voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Eigen vermogen - algemeen

Het eigen vermogen is opgebouwd uit drie onderdelen: de continuïteitsreserve, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen.

– continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is bedoeld voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de Stichting bij een eventuele beëindiging van activiteiten gedurende een bepaalde periode aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Een dergelijke beëindiging van activiteiten wordt niet voorzien noch verwacht; de stichting werkt vanuit een continuïteit-doelstelling. Het doel is een maximaal een reservering aan te houden 1,5 keer de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. De kosten van de werkorganisatie kwamen voor 2024 uit op afgerond € 621.679. Ultimo 2024 bedroeg de bedoelde reserve € 695.786. Daarmee voldoet deze reserve aan de norm.

– bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn gebaseerd op expliciete bestuursbesluiten; de gelden zijn bestemd voor helder omschreven doelen. Het besteden van deze gelden wordt geregeld via separate besluitvorming door het bestuur.

– bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen door derden verstrekte middelen waarvan door de verstrekker de bestemming is aangegeven.

Baten en lasten

Baten en lasten worden verantwoord in het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor giften en nalatenschappen betekent dit dat ze in aanmerking worden genomen in het jaar waarin ze worden ontvangen. Ook wordt een gift of nalatenschap in het boekjaar opgenomen als de aard en omvang aan het einde van dat boekjaar voldoende duidelijk zijn.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen of baten die met bijzondere voorwaarden zijn verkregen, worden afzonderlijk vermeld in de toelichting op de staat van baten en lasten, onder vermelding van de aard van de bestemming.

Verplichtingen, verliezen op LOP's en andere mogelijke lasten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De begrotingscijfers zijn niet vermeld in de jaarrekening omdat deze op dit aggregatieniveau niet als belangrijk stuurmiddel worden gebruikt voor de beheersing van de activiteiten.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31-12-2024

ACTIVA

<i>Materiële vaste activa</i>		(bedragen x €)				
		Kerken	Overige gebouwen	Grond	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal
<i>Stand per</i>	<i>31-12-2023</i>					
Aanschafwaarde		56	85.516	3.603.041	101.029	3.789.643
cumulatieve afschrijvingen		0	-25.631	0	-82.808	-108.439
boekwaarde	<i>31-12-2023</i>	<u>56</u>	<u>59.885</u>	<u>3.603.041</u>	<u>18.221</u>	<u>3.681.203</u>
<i>Mutaties aanschafwaarde</i>	<i>2024</i>					
Investeringsen / verkrijgingen		1	0	305.940	1.798	307.739
Herwaardering staat van baten en lasten		0	0	220.218	0	220.218
Desinvesteringen / buiten gebruik		0	0	0	0	0
<i>subtotaal</i>		<u>1</u>	<u>0</u>	<u>526.158</u>	<u>1.798</u>	<u>527.957</u>
<i>Mutaties afschrijvingen</i>	<i>2024</i>					
Afschrijvingen		0	2.848	0	6.835	9.683
Desinvesteringen / buiten gebruik		0	0	0	0	0
<i>subtotaal</i>		<u>0</u>	<u>2.848</u>	<u>0</u>	<u>6.835</u>	<u>9.683</u>
<i>Stand per</i>	<i>31-12-2024</i>					
Aanschafwaarde		57	85.516	4.129.199	102.827	4.317.599
cumulatieve afschrijvingen		0	-28.479	0	-89.643	-118.122
boekwaarde	<i>31-12-2024</i>	<u>57</u>	<u>57.037</u>	<u>4.129.199</u>	<u>13.184</u>	<u>4.199.477</u>
<i>afschrijvingspercentages</i>		<i>0,00</i>	<i>3,33</i>	<i>0,00</i>	<i>10/20/25</i>	

Op computers en aanverwante zaken wordt per jaar 25% afgeschreven; op bureaumeubilair 20%; op al het overige 10%.

In 2024 is de Piterkerk van Lippenhuizen verworven. Een complete lijst van alle objecten in eigendom is te vinden in Bijlage 1. In dat overzicht is ook aangegeven wat de *staat van onderhoud* is.

Onder '*overige gebouwen*' is sinds 2015 opgenomen het nevengebouw 'De Voorhof' te Huizum, nabij de kerk gelegen.

Op basis van '*de waardering van verpachte gronden in box 3*' (publicatie belastingdienst, belastingjaar 2024 is de grond € 220.218 hoger gewaardeerd. De bate ontstaat voornamelijk door een hogere hectare-prijs ten opzichte van het voorgaande jaar.

In aansluiting op *Grondslagen voor opstelling van de jaarrekening* (zie pagina 12) hebben zich binnen de categorieën de volgende mutaties voorgedaan:

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

	Boek- waarde 31-12-2023	Toevoegingen 2024	Waardemutaties/ Aflossing 2024	Boek- waarde 31-12-2024
Beleggingen	2.645.001	2.992.863	460.820	6.098.684
Leningen	14.596	0	4.860	9.736
Totaal	<u>2.659.597</u>	<u>2.992.863</u>	<u>465.680</u>	<u>6.108.420</u>

Financiële vaste activa

(bedragen x €)

Beleggingen

	Boek- waarde 31-12-2023	Toevoe- gingen 2024	Ont- trekkingen 2024	Waarde- mutaties 2024	Boek- waarde 31-12-2024
Participaties Zeewind	137.584	0	0	-8.161	129.423
Aandelen via indexfondsen	1.633.201	0	0	410.307	2.043.509
Obligaties via indexfondsen	874.215	2.992.863	0	58.675	3.925.753
Totaal	<u>2.645.001</u>	<u>2.992.863</u>	<u>0</u>	<u>460.820</u>	<u>6.098.684</u>

In 2024 is de portefeuille uitgebreid met German Treasury Bill-obligaties: een risicomijdende belegging met een liquide karakter. Op de obligaties is een resultaat van € 58.675,- gerealiseerd.

De aandelen namen € 410.307 toe in waarde; een toename van 25% van de beginwaarde van 2024.

Alle participaties Zeewind hebben in 2024 ingeboet aan waarde. Het betreft een reductie van 5% op de Bestaande Parken en een reductie van 6% op de Nieuwe Parken. Over deze participaties is meer dividend ontvangen dan het in voorgaande jaar. Dit compenseert het verlies ten dele.

Het onderdeel *leningen* betreft een onderhandse lening aan een voormalig personeelslid i.v.m. studiefinanciering voor een aan werk gerelateerde studie. Deze is na afloop van de dienstbetrekking omgezet in lening met een looptijd van 42 maanden. Er wordt maandelijks met gelijkblijvende bedragen afgelost; over de hoofdsom is geen rente verschuldigd. De tijdswaarde van geld is niet materieel.

Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x €)

	31-12-2024	31-12-2023
Omzetbelasting	429	10.741
Depotbedrag PostNL	650	650
Premie pensioenverzekering	3.466	3.567
Nog te ontvangen uit nalatenschappen	65.988	500.135
Vooruitbetaalde bedragen - algemeen	3.064	1.717
Overige vorderingen	26.873	20.334
	<u>100.470</u>	<u>537.144</u>

Liquide middelen

(bedragen x €)

	31-12-2024	31-12-2023
Spaarrekeningen	1.755.964	5.163.754
Deposito's	2.099.993	0
Rekeningen Courant	537.188	2.005.964
Kas	7.570	7.949
	<u>4.400.715</u>	<u>7.177.666</u>

Vanwege het vernieuwde beleggingsbeleid is een bedrag van ca. € 3,0 mio belegd in obligaties. Daardoor is het saldo liquide middelen verminderd.

Vorderingen inzake onderhoudsprojecten

(bedragen x €)

	<i>saldo</i> 2024	<i>saldo</i> 2023
<i>Onderhoudsprojecten</i>	73.174	90.055
<i>Overige projecten</i>	0	39.518
<i>Totaal</i>	<u>73.174</u>	<u>129.573</u>

Van aan drietal onderhoudsprojecten die zijn afgerond, moeten de laatste toezeggingen van subsidieverstrekkers nog worden ontvangen.

<i>Eigen Vermogen</i>		(bedragen x €)	
	<i>Stand per</i> 31-12-2023	<i>Resultaat</i> 2024	<i>Stand per</i> 31-12-2024
<i>Continuïteitsreserve</i>	557.248	137.985	695.233
<i>Bestemmingsreserves</i>	6.612.709	520.074	7.132.783
<i>Bestemmingsfondsen</i>	4.776.594	406.466	5.183.060
Totaal eigen vermogen	11.946.552	1.064.525	13.011.078

De *continuïteitsreserve* is in 2024 toegenomen met € 137.985. Voor de hoogte van de continuïteitsreserve wordt de normering van de ANBI als uitgangspunt genomen. Deze norm betekent een maximering van deze reserve tot een niveau van ca. 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie (personeel, huisvesting en administratieve kosten). Voor 2024 bedroegen deze kosten € 623.722; een continuïteitsreserve van afgerond € 935.600 zou op basis van de ANBI-norm verdedigbaar zijn geweest. Met een continuïteitsreserve van € 695.233 blijft de SAFT onder deze norm.

<i>Bestemmingsreserves</i>		(bedragen x €)		
	<i>Stand per</i> 31-12-2023	<i>toe-voegingen</i>	<i>ont-trekkingen</i>	<i>Stand per</i> 31-12-2024
1 Instandhouding kerken	4.765.091	527.500	664	5.291.927
2 Spaardoel Plaatselijke Commissies / Kerkhoven	308.248	67.252	35.371	340.129
3 Projecten met hulp van derden en/of met eigen midd.	104.197	-	86.478	17.719
4 Onderhoud Voorhof, Leeuwarden	116.668			116.668
5 Vermogensrendement	280.964			280.964
6 Koersplan 2021 - 2024	239.948			239.948
7 Instandhoudingsreserve algemeen uit nalatenschap	797.593			797.593
8 Instandhoudingsreserve solidariteitsbijdragen		47.835		47.835
Totaal Bestemmingsreserves	6.612.709	642.587	122.513	7.132.783

Ter toelichting per *bestemmingsreserve* het volgende:

Ad 1 In de bestemmingsreserve instandhouding kerken is bij bestuursbesluit ultimo 2024 een bedrag van € 5.291.927 bestemd.

Het vrij te bestemmen resultaat is ingezet om de instandhoudingsreserves van de kerken te versterken. Daarbij is gekeken naar de dekking in onderhoudsjaren van elke kerk afzonderlijk in bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen tezamen. Bij het aanvullen van de bestemmingsreserves zijn de kerken met de laagste dekking in jaren het eerst aangevuld. Dit betreft met name de kerken waarvoor geen instandhoudingsfonds kon worden gevormd bij overname van de kerk. Het gaat om een totaal bedrag van € 527.500. Voor onderhoud is € 664 onttrokken.

Ad 2 In de bestemmingsreserve spaardoel Plaatselijke Commissies is bij bestuursbesluit ultimo 2024 een bedrag bestemd van € 340.129. Het bedrag is het resultaat van de inspanningen van de Plaatselijke Commissies, met het

doel eigen investeringen te kunnen doen voor lokale activiteiten. Tevens is in dit bedrag de reserve voor de kerkhoven van de SAFT opgenomen.

Ad 3 Met het geld uit de bestemmingsreserves projecten met hulp van derden en / of met eigen middelen worden speciale activiteiten gefinancierd.

Het onderzoek van de kerkinterieurs is in 2024 afgerond. Met verbetering en mogelijke digitalisering van het archief is een begin gemaakt. Dit krijgt een vervolg in 2025.

Ad 4 In de bestemmingsreserve onderhoud Voorhof, Leeuwarden blijft, conform bestuursbesluit ultimo 2022, een bedrag bestemd van € 116.668. De Voorhof is een nevengebouw van de kerk te Huizum en is geen rijksmonument hetgeen een reden is om geld apart te zetten voor onderhoud.

Ad 5 In de bestemmingsreserve voor vermogensrendement als bron van inkomsten blijft, conform bestuursbesluit ultimo 2021, een bedrag bestemd van € 280.964. De vorming van deze bestemmingsreserve is ingegeven door de ontvangen bedragen uit nalatenschappen; deze bedragen zijn bedoeld om over een langere periode te worden besteed. Er is daarom behoefte aan speciale oormerking via het creëren van een *bestemmingsreserve voor vermogensrendement*, juist ten behoeve van toekomstige exploitaties.

Ad 6 De bestemmingsreserve Koersplan 2021-2024 bedraagt naar bestuursbesluit ultimo 2023 € 239.948. De koersverandering is ingezet, maar nog niet voltooid. Bij bestuursbesluit, effectief vanaf 2025, wordt de naam van deze reserve veranderd "Bestemmingsreserve Koerplan 2025 – 2028". De bestemming voor de reserve blijft gelijk. De reserve wordt benut om de beleidsverandering van de komende jaren mogelijk te maken.

Ad 7 In de bestemmingsreserve instandhouding algemeen uit nalatenschap wordt door bestuursbesluit ultimo 2023 een bedrag gereserveerd van € 797.593, komende uit een nalatenschap.

Ad 8 In de Instandhoudingsreserve solidariteitsbijdragen is bij bestuursbesluit ultimo 2024 een bedrag opgenomen van € 47.835. Het gaat hier om bijdragen van derden voor het onderhoud van de kerken waarvoor geen meegeefsom beschikbaar is.

Bestemmingsfondsen

(bedragen x €)

	Stand per 31-12-2023	toe- voegingen	ont- trekkingen	Stand per 31-12-2024
1 Instandhouding kerken	4.549.968	685.619	194.020	5.041.566
2 Schalsum - preekstoel	10.000	-	-	10.000
3 Wijckel - onderhoud praalgraf Menno van Coehoorn	37.715	-	-	37.715
4 Kortezwaag - geen renovatie	6.948	5.000	11.131	817
5 Adelijk Erfgoed in Friese Kerken	54.549	-	-	54.549
6 Blessum: activiteiten gemeenschap	24.600	-	670	23.931
7 Alg. onderhoudsfonds uit nalatenschap Westerhof	90.816	-	79.332	11.484
8 Klokkestoelen	2.000	1.000	-	3.000
Totaal Bestemmingsfondsen	4.776.596	691.619	285.152	5.183.062

Bij de *bestemmingsfondsen* is de bestemming – kort verwerkt in de titel – expliciet door derden aangegeven. Voor de instandhoudingsfondsen van de kerken zijn ook dit jaar een aantal bijzondere posten te noemen. Bij de overname van de kerk van Lippenhuizen werd een meegeefsom voor de instandhouding ontvangen. Een langjarige toezegging voor de kerk van Weidum is toegevoegd aan het onderhoudsfonds. De SAFT ontving een

gift van € 40.000 die bestemd is voor de kerk van Buitenpost en een gift van € 64.600 die bestemd is voor de kerk van Weidum. De onttrekkingen zijn voor het eigen aandeel van de SAFT in de onderhoudskosten van de kerken.

Het *J.B. Westerhof Fonds* wordt aangewend voor restauraties en overige instandhoudingskosten van kerken, waarbij een specifiek belang wordt gehecht aan het in goede staat brengen dan wel houden van kerkorgels. Een bedrag van € 79.332 is ingepland voor de restauraties van de orgels van Westernijkerk en Bears.

Langlopende schulden	(bedragen x €)	
	Weidum	Totaal
Hoofdsom	323.000	323.000
afgelost t/m 2023	258.400	258.400
Restschuld 2023	64.600	64.600
aflossing 2024	64.600	64.600
Restschuld 31-12-2024	0	0
Balanspresentatie		
<i>Langlopend 31-12-2023</i>	0	0
<i>Langlopend 31-12-2024</i>	0	0
<i>Kortlopend 31-12-2023</i>	64.600	64.600
<i>Kortlopend 31-12-2024</i>	0	0

Op de lening 'Weidum' is in 2024 de laatste van vijf jaarlijkse termijnen van € 64.600 afgelost. Met de aflossingen is volgens afspraak het instandhoudingsfonds van Weidum aangevuld.

<i>Lopende onderhoudsprojecten</i>	(bedragen x €)	
	<i>saldo</i> 2024	<i>saldo</i> 2023
<i>Onderhoudsprojecten</i>	991.985	961.421
<i>Overige projecten</i>	704.251	801.940
<i>Totaal</i>	1.696.236	1.763.361

De tabel hierboven is een saldering van enerzijds de financiering van de lopende onderhoudsprojecten (m.a.w. de projectdebiteuren) en anderzijds de nog uit te voeren werkzaamheden. Zie hieronder de specificatie in de tabel "*Lopende onderhoudsprojecten*".

De restauratieprojecten van Weidum en de orgels van de kerk in Bears en Westernijtsjerk zijn samen met het nieuwe onderhoudsproject van 9 kerken (SIM 22) in de nog uit te voeren werkzaamheden opgenomen.

	31-12-2024			31-12-2023		
	openstaande project-debiteuren	nog uit te voeren werkzaamheden	saldering	openstaande project-debiteuren	nog uit te voeren werkzaamheden	saldering
Onderhoudsprojecten	1.242.018	2.234.003	991.985	1.286.053	2.247.475	961.421
Overige projecten	347.550	1.051.801	704.251	158.111	960.051	801.940
Totaal	1.589.568	3.285.804	1.696.236	1.444.164	3.207.525	1.763.361

Het totaal volume aan nog uit te voeren werkzaamheden is van 3,2 miljoen euro licht gestegen naar 3,3 miljoen euro.

Voor de groep 'onderhoudsprojecten' (SIM) alsook voor de groep 'overige projecten' verloopt de saldering positief: voor de projectuitvoering zijn voldoende liquide middelen binnengekomen om het tempo van de uitgaven / bestedingen mogelijk te maken.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

(bedragen x €)

	31-12-2024	31-12-2023
Aflossingen komend jaar op langlopende leningen	-	64.600
Crediteuren	35.760	115.024
Reservering vakantiewaardering	11.750	7.524
Reservering soc. lasten vakantiewaardering	2.320	1.475
Te betalen salarissen	-	-
Loonheffingen en sociale premies	20.126	14.190
Overige belastingen	-	123.369
Vooruitontvangen donaties en overige bedragen	59.607	89.510
Overige schulden en overlopende passiva	45.382	59.579
Totaal kort lopende schulden en overlopende passiva	<u>174.945</u>	<u>475.271</u>

Huurovereenkomsten

Er is gezamenlijk met drie andere huurders een huurovereenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten voor Emmakade 59 te Leeuwarden, eerste etage oostvleugel. Vanaf 1 april 2025 werd een huurprijs berekend van € 28.460 per jaar. Op 1 mei 2025 wordt een huurverhoging toegepast. De huurkosten stijgen naar € 29.400 op jaarbasis. De opzegtermijn is 6 maanden.

Er is een huurovereenkomst tot en met jaareinde (met automatische verlenging) voor de opslagruimte in Dokkum. De jaarhuur bedraagt € 6.500.

Voor de kopieermachine neemt de stichting deel in een gezamenlijke overeenkomst (met collega-instellingen in het kantoor Emmakade 59 te Leeuwarden) met de leverancier. Het contract is in 2020 vernieuwd.

Meerjarige schenkingen

Aan de stichting worden meerjarige schenkingen gedaan; een deel daarvan geschiedt via notariële schenkingsaktes, een ander deel via zgn. *overeenkomsten periodieke giften in geld* (naar model van de Belastingdienst). In beide gevallen wordt veelal aangegeven dat de schenking eindigt bij overlijden. Dit is de reden waarom de schenking niet als vordering op de balans wordt verwerkt. Ultimo 2024 gaat het om een uitstaand bedrag van € 52.140 voor 2025; en om € 21.665 voor de periode vanaf 2026.

Toezegging subsidie door Provincie Fryslân

In 2024 mochten we van de Provincie Fryslân weer de toezegging ontvangen voor subsidie voor de periode 2025-2028. Deze subsidie is prestatie afhankelijk, waarbij elk jaar een afrekening plaatsvindt. Het is een belangrijke inkomstenbron. Een deel van de kosten van het bureau kan hiermee worden gedekt.

6. TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2023

BATEN

In de eerste tabel wordt een samenvatting gegeven van de baten op hoofdlijnen. Daarna worden de diverse onderdelen nader toegelicht.

<i>Baten</i>	(bedragen x €)	
	2024	2023
Baten uit eigen fondswerving	1.153.012	1.734.382
Dekking voor onderhoud / restauraties	884.602	523.115
Subsidie Provincie Fryslân	313.894	301.531
Inkomsten uit eigen bezit	284.963	247.735
Overige baten	58.880	18.870
Totaal van de baten	<u>2.695.350</u>	<u>2.825.634</u>

<i>Baten uit eigen fondsenwerving</i>	(bedragen x €)	
	2024	2023
Bijdragen van donateurs	104.093	109.685
Nalatenschappen	198.623	1.396.279
Giften - algemeen	32.316	39.409
Giften - met bestemming	803.167	116.350
Opbrengsten projecten i.c.m. derden	6.021	60.839
Overige baten	8.791	11.821
<i>Totaal van de baten</i>	<u>1.153.012</u>	<u>1.734.382</u>

Bijdragen van donateurs

In 2024 mocht de stichting weer vele bijdragen van donateurs ontvangen. Het liep op tot een bedrag van € 104.093. Het aantal donateurs ontwikkelde zich in het jaar 2024 als volgt:

	<i>Aantal 2024</i>	<i>Aantal 2023</i>
Stand per 1 januari	3.957	4.096
Opzeggingen	204	199
Nieuwe aanmeldingen	65	60
Stand per 31 december	3.818	3.957

Nalatenschappen

Aan baten uit nalatenschappen is € 198.623 opgenomen. Het betreft daadwerkelijk ontvangen bedragen en lopende afwikkelingen van nalatenschappen waarvan de aard en omvang voldoende duidelijk is. Het nog niet ontvangen deel is als vordering in de jaarrekening opgenomen.

Giften met bestemming

In totaal is een bedrag van € 803.167 aan giften met een bestemming ontvangen. Hieronder valt o.a. de meegeefsom voor de instandhouding van de kerk van Lippenhuizen. Deze kerk is in 2024 is overgenomen. Giften met een bestemming worden, voor zover niet direct besteed, opgenomen onder bestemmingsfondsen.

Opbrengsten projecten i.c.m. derden

Het Ziltepad is een project dat in samenwerking met de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) wordt uitgevoerd. Met dit initiatief wil de SAFT publieke belangstelling voor het monumentaal erfgoed van de stichting trekken. De SOGK is de penvoerder van het project. Het project is ultimo 2024 voor circa 30% uitgevoerd.

	(bedragen x €)	
	2024	2023
Dekking voor lopende onderhoudsprojecten / restauraties		
Lopende onderhoudsprojecten (SIM)	513.710	309.271
Overige projecten	<u>370.892</u>	<u>213.844</u>
Totaal van de dekking	<u><u>884.602</u></u>	<u><u>523.115</u></u>

De SIM-onderhoudsprojecten betreffen het reguliere onderhoud van de 56 kerken die in bezit zijn van de SAFT. Voor dit onderhoud draagt het Rijk bij met de regeling Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM). Onder de overige projecten vallen restauraties en aanpassingen voor een functioneel gebruik van de kerken. In 2024 gaat het o.a. om de restauratie van de kerk van Weidum de afronding van de restauratie van de kerk van Jorwert en de start van de aanpassingen van de kerk van Blessum.

	(bedragen x €)	
	2024	2023
Subsidie Provincie Fryslân		
Budgetsubsidie Provincie Fryslân	<u>313.894</u>	<u>301.531</u>
Totaal subsidie provincie Fryslân	<u><u>313.894</u></u>	<u><u>301.531</u></u>

De boekjaarsubsidie van de Provincie Fryslân is de vierde van de vierjaarperiode 2021-2024. De subsidie is bedoeld voor een deel van de exploitatiekosten van de werkorganisatie van de SAFT.

<i>Inkomsten uit eigen bezit</i>	(bedragen x €)	
	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Verhuuropbrengsten en overig	246.741	232.266
Grafrechten	<u>38.222</u>	<u>15.469</u>
<i>Totaal inkomsten uit eigen bezit</i>	<u><u>284.963</u></u>	<u><u>247.735</u></u>

De Plaatselijke Commissies hebben met de inzet van vele vrijwilligers een groot scala aan activiteiten in de kerken georganiseerd of mogelijk gemaakt. De opbrengsten daarvan bedragen € 246.741. Het beheer van de begraafplaatsen van de stichting wordt eveneens door de Plaatselijke Commissies uitgevoerd. Daarmee worden inkomsten, zoals grafrechten verkregen. De opbrengsten in 2024 bedroegen € 38.222.

LASTEN

Bestede aan doelstellingen (bedragen x €)

	2024	2023
Lopende onderhoudsprojecten (SIM)	513.710	309.271
Onderhoud overige projecten	370.892	213.844
Eigen bijdrage aan financiering projecten	442.337	260.627
Exploitatie eigen bezit	384.951	298.081
<i>Totaal besteed aan doelstellingen</i>	<u>1.711.890</u>	<u>1.081.823</u>

Lopende onderhoudsprojecten (SIM) (bedragen x €)

		2024	2023
SIM-10 (2017-2022)	26 kerken	-	0
SIM-11 (2018-2023)	9 kerken	-	126.137
SIM-12 (2019-2024)	8 kerken	167.534	48.225
SIM-14 (2020-2025)	5 kerken	25.469	52.593
SIM-15 (2019-2024)	1 kerk	32.772	11.446
SIM-17 (2021-2026)	3 kerken	13.569	4.130
SIM-18 (2020-2025)	1 kerk	2.748	2.480
SIM-19 (2021-2026)	1 kerk	56.795	988
SIM-20 (2023-2028)	27 kerken	163.383	63.272
SIM-21 (2024-2029)	9 kerken	51.440	-
SIM-22 (2025-2030)	9 kerken	-	-
<i>Totale kosten SIM-projecten</i>		<u>513.710</u>	<u>309.271</u>

Een SIM-subsidie (SIM = Subsidieregeling Instandhouding Monumenten van het Rijk) wordt toegekend voor het onderhoud over een periode van 6 jaren. Bij een dergelijk subsidieverzoek wordt voor een aantal kerken tegelijkertijd subsidie voor onderhoud aangevraagd, gedifferentieerd per kerk mede afhankelijk van de behoefte. Bij dit zogenoemde 'sober en doelmatig onderhoud' kunnen per kalenderjaar verschillen optreden in de onderhoudsbestedingen. Waar mogelijk worden er werkzaamheden van kerken geclusterd uitgevoerd.

Het onderhoudswerk vallend onder SIM-12 werd in 2024 afgerond. SIM-22 is het opvolgende project voor dezelfde negen kerken.

<i>Onderhoud overige projecten</i>	(bedragen x €)	
	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Gaast - keuken en toilet	543	-
Wânswert - keuken en toilet	-2.807	11.475
Wânswert - acht. ond. Kerk	-	-
Wânswert - begraafplaats	19.791	1.250
Weidum - restauratie	254.654	14.825
Weidum - keuken en toilet	-	-
Baaium - orgel	0	8.261
Jorwert - inrichting	0	2.031
Harich - pantry	538	-
Jorwert - dakrestauratie	58.054	133.181
Blessum - MFC	19.701	3.754
Goiïngaryp - uurwerkrestauratie	1.982	35.913
Britsum - opstelling uurwerk	16.782	2.882
Westernijtsjerk - orgelrestauratie	0	271
Bears - orgel #	839	-
Ferwoude - keuken en toilet #	815	-
<i>Totale kosten overige projecten</i>	<u>370.892</u>	<u>213.844</u>

betreft nieuwe projecten in jaar 2024

De restauratie van Weidum is in 2024 volop in uitvoering. De restauratie van het dak van de kerk van Jorwert en de opstelling van het uurwerk in Britsum zijn in 2024 afgerond. De aanpassingen van de kerk van Blessum zijn gestart.

Eigen bijdrage aan financiering projecten

(bedragen x €)

	2024	2023	
<u>Lopende onderhoudsprojecten BRIM/SIM</u>			
BRIM 6 (nacalculatie)	0	-25	
SIM 10	5.947	1	
SIM 11	618	-21.785	
SIM 12	46.000	0	
SIM 14	0	0	
SIM 15	-12.500	0	
SIM 16 - Weidum	0	0	
SIM 17	0	0	
SIM 18	0	0	
SIM 19 - Harich	25.000	0	
SIM 20	-30.000	-74.957	
SIM 21	0	189340	
SIM 22	184.940	0	
Sub-totaal BRIM/SIM	<u>220.005</u>	<u>92.574</u>	
<u>Overige projecten</u>			
Gaast - keuken en toilet	815	0	
Wânswert - keuken en toilet	15.714	0	
Wânswert - achterstallig onderhoud	0	0	
Wânswert - begraafplaats	0	0	
Weidum - restauratie	0	3.664	
Weidum - keuken en toilet	0	0	
Baaium - orgel	1.112	-1.853	
Jorwert - inrichting	0	0	
Harich - pantry	0	0	
Jorwert - dakrestauratie	-32.186	0	
Lichtaard - verbouwing	0	-845	
Blessum - MFC	94.744	3.754	
Goiïngaryp - uurwerkrestauratie	0	13.113	
Britsum - opstelling uurwerk	664	19.000	
Westernijtsjerk - orgelrestauratie	0	131.220	
Bears - orgel #	141.467	0	
Ferwoude - keuken en toilet #	0	0	
Subtotaal overige projecten	<u>222.331</u>	<u>168.053</u>	
Totaal	<u><u>442.336</u></u>	<u><u>260.627</u></u>	

betreft nieuwe projecten in jaar 2024

De 'eigen bijdrage aan financiering projecten' laat -via de exploitatierekening- de geldstroom uit het eigen vermogen zien voor de dekking van de lopende onderhoudsprojecten. Deze verwerkingsmethode vloeit voort uit het principe dat aangegane verplichtingen voor deze projecten volledig moeten worden afgedekt in het boekjaar waarin ze bekend worden.

Voor het onderhoud voor SIM-22 (9 kerken) is in de komende zes jaar € 184.940 aan instandhoudingsfondsen ingezet. Voor het onderhoud van 8 kerken van SIM12 is uit de instandhoudingsfondsen en eigen middelen € 46.000 vrijgemaakt. Voor de aanpassingen van de kerk van Harich is een bedrag uitgetrokken van € 25.000. Door een extra toezegging van een fondsverstrekker kon de eigen bijdrage voor 27 kerken (SIM-20) met € 30.000,- worden teruggebracht.

De kerk van Blessum wordt aangepast, zodat het voor meer doeleinden gebruikt kan. Voor dit project zijn diverse toezeggingen van fondsen ontvangen. Vanuit middelen en fondsen van de SAFT wordt € 94.744 bijgedragen. Voor de restauratie van het orgel van Bears is een bedrag van € 141.467 uit fondsen ingezet. De restauratie van het dak van Jorwert is € 32.186 onder begroting afgerond, waardoor dit bedrag vrijvalt.

<i>Exploitatie eigen bezit</i>	(bedragen x €)	
	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Verzekeringspremies	88.171	74.904
Verwarming, verlichting, water	64.568	52.911
Onderhoud / niet subsidiabel	93.199	51.966
Overige kosten Plaatselijke Commissies	127.340	117.076
Overige kosten centraal	50	0
Onderhoud begraafplaatsen	11.623	1.224
	<u>384.951</u>	<u>298.081</u>

De verzekeringskosten stijgen door de toegepaste index voor herbouwwaarde en de verzekering van de overgenomen kerk van Lippenhuizen. De kosten van gas, water en elektra stijgen door verhogingen door de leverancier en meerverbruik door hoger activiteitsniveau van de Plaatselijke Commissies. De niet subsidiabele kosten bedroegen € 93.199. Er is geld besteedt aan de aanschaf van nieuwe stoelen en beamer voor de kerk van Huizum, voor de keuken en toilet in Kortezwaag en herstel van de terreintoegang bij Kortehemmen en schilderwerk aan de Voorhof in Huizum.

<i>Werving baten</i>	(bedragen x €)	
	<i>2024</i>	<i>2023</i>
PR, werving en educatie	46.304	82.088
Publicaties	34.015	42.597
<i>Totaal werving baten</i>	<u>80.319</u>	<u>124.685</u>

Het onderdeel 'Werving van baten' kent twee onderdelen: 'PR, werving en educatie' en 'Publicaties'. Specificaties daarvan volgen hierna.

<i>PR, werving en educatie</i>		(bedragen x €)
	2024	2023
Website	5.743	5.146
Werving fondsen en donateurs	2.433	9.221
Educatie	-	116
Openingen, evenementen	9.058	8.072
Impresariaat	19.727	14.428
Overige PR-kosten	8.678	12.744
Communicatie	666	1.016
Jubileum 2020	-	31.345
<i>Totaal PR, werving en educatie</i>	<u>46.304</u>	<u>82.088</u>

De impresario onderhoudt de contacten met de Plaatselijke Commissies. In het verleden werden grotere bijeenkomsten belegd met vertegenwoordigers van alle Plaatselijke Commissies. In 2024 zijn de commissies verdeeld over vijf regiocommissies en komen de vrijwilligers in kleinere kringen bijeen. Hiermee worden contact verdiept en is begeleiding van de Commissies beter gewaarborgd.

Publicaties

	2024	2023
Magazine	12.423	13.432
Verzendkosten en handling	14.601	14.155
Redactiekosten	6.938	4.958
Huisstijl	0	10.052
Kosten boekenverkoop	53	
<i>Totaal publicaties</i>	<u>34.015</u>	<u>42.597</u>

De totale publicatiekosten zijn ten opzichte van 2023 gedaald door afronding van de huisstijl-verandering.

Beheer en administratie

(bedragen x €)

	2024	2023
Personeelskosten	510.094	409.033
Huisvesting	43.034	44.262
Afschrijvingskosten	9.683	9.559
Bestuurskosten	15.070	14.208
Adviseurskosten	34.594	33.094
Overige kosten	70.594	136.571
<i>Totaal beheer en administratie</i>	<u>683.069</u>	<u>646.728</u>

Personeelskosten

(bedragen x €)

	2024	2023
Lonen en salarissen	370.203	296.511
Sociale lasten	58.393	46.676
Pensioenpremies	28.200	29.473
Reis- en verblijfkosten	14.280	14.143
Ziekteverzuimverzekering	35.210	28.955
Cursussen en opleidingen	1.016	-17.939
Overige personeelskosten	3.106	5.345
Ingeleend personeel	0	0
Uitkeringen ziekteverzuimverzekering	-2.961	0
Bijzondere B&L personeel	399	2.281
Werkkostenregeling	2.248	3.587
<i>Totaal personeelslasten</i>	<u>510.094</u>	<u>409.033</u>

Personeelskosten

Op 31 december 2024 zijn bij de stichting 10 medewerkers in dienst. Het betreft 6,1 fte. Ultimo 2023 waren er twee vacatures, die in het eerste kwartaal van 2024 weer vervuld konden worden, inclusief die voor directeur. Twee medewerkers zijn in 2024 vertrokken, twee nieuwe medewerkers zijn in dienst getreden. De werkzaamheden zijn enigszins anders over de medewerkers verdeeld, waardoor fondswerving meer en meer binnen de organisatie kan worden uitgevoerd.

Het gemiddeld aantal fte in 2024 was 6,02 tegenover 5,31 in 2023.

Huisvestingskosten

In de loop van 2023 is één van de medehuurlers van de etage aan de Emmakade vertrokken. Met de verhuurder zijn passende afspraken gemaakt, zodat de kosten op dit punt niet onevenredig stijgen.

<i>Adviseurskosten</i>		(bedragen x €)
	2024	2023
Accountantskosten	28.193	20.340
Advocaat- en notariskosten	4.760	1.800
Overige inhuur derden	1.642	10.954
<i>Totaal adviseurskosten</i>	<u>34.594</u>	<u>33.094</u>

De accountantskosten voor 2024 zijn hoger dan het voorgaande jaar. Naast de gebruikelijke controle van de jaarrekening vindt ook controle plaats in het kader van de Provinciale subsidie. Door de aanpassing van de bestuursstructuur zijn advocaat- en notariskosten hoger dan vorig jaar. Fondswerving wordt nu door het bureau verzorgd. Hierdoor zijn de kosten voor inhuur van derden verminderd.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		(bedragen x €)
	2024	2023
Ontvangen dividend	37.649	23.506
Koersresultaat beleggingen	460.820	304.444
Waarderesultaat grond	220.218	175.736
Pacht	72.122	71.740
Rente	53.643	-6.093
<i>Totaal baten uit beleggingen</i>	<u>844.453</u>	<u>569.334</u>

De obligaties en Meewind participaties hebben € 37.649 aan dividend opgebracht. Het rendement van de Bestaande Zeewind parken was 9,1%, het rendement van de Nieuwe Zeewind parken was 11,7%.

De koerswaarde van de overige aandelen steeg in 2024 met 25,1%.

De pachtgronden werden conform de vigerende regels € 220.218 hoger gewaardeerd (zie ook de toelichting bij de materiële vaste activa op pagina 12). Deze stijging is het gevolg van de hogere hectare-prijzen.

Na enkele jaren met negatieve rente werd in 2024 over de liquide-middelen bij de banken € 53.643 aan rente ontvangen.

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling betreffende de jaarstukken

Statuten d.d. 8 januari 2025, artikel 14:

Lid 1: Het boekjaar van de Stichting is gelijk aan het kalenderjaar.

Lid 2: Het Bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de Stichting en van alles betreffende de werkzaamheden van de Stichting, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat te allen tijde de rechten en verplichtingen van de Stichting kunnen worden gekend.

Lid 3: Binnen zes (6) maanden na afloop van het boekjaar stelt het Bestuur de door hem opgemaakte Jaarrekening, voorzien van een rapport opgesteld door een door het Bestuur aan te wijzen accountant als bedoeld in artikel 2:393 Burgerlijk Wetboek, vast. Voor zover het Bestuur een jaarrekening moet opmaken zoals bedoeld in artikel 2:361 Burgerlijk Wetboek, kan de termijn van zes (6) maanden worden verlengd met ten hoogste vier (4) maanden op grond van bijzondere omstandigheden. De Jaarrekening wordt ondertekend door alle bestuurders; indien van één of meer bestuurders de ondertekening ontbreekt, dan wordt daarvan, onder opgave van de reden, melding gemaakt op de Jaarrekening.

Lid 4: Vaststelling van de Jaarrekening strekt niet tot kwijting van de bestuurders.

Lid 5: Het Bestuur is bevoegd en indien zulks wettelijk is voorgeschreven verplicht, een accountant als bedoeld in artikel 2:393 Burgerlijk Wetboek opdracht te verlenen om de Jaarrekening te onderzoeken, daarover verslag uit te brengen aan het Bestuur en een verklaring omtrent de getrouwheid van de Jaarrekening af te leggen.

Lid 6: De opdracht kan worden ingetrokken door de het Bestuur, indien het Bestuur de opdracht heeft verleend. De opdracht kan enkel worden ingetrokken om gegronde redenen; daartoe behoort niet een meningsverschil over methoden van verslaggeving of controlewerkzaamheden.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

In de staat van baten en lasten is na de berekening van het exploitatiesaldo de verwerking van dit saldo in het eigen vermogen aangegeven. De jaarrekening is opgesteld na de hiervoor genoemde verwerking van het saldo van baten en lasten.

Controleverklaring

Voor de controleverklaring wordt verwezen naar het rapport op de hierna volgende pagina's.

Overzicht van bijlagen

Na de controleverklaring is als bijlage opgenomen een *Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen* (bijlage 1).

Verklaring van het bestuur

Hiermee verklaart het Bestuur van de Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden, dat de jaarrekening 2024 van de genoemde Stichting is opgemaakt in overeenstemming met ter zake vastgestelde richtlijnen.

De voorzitter, dhr. drs G.J. Hoogterp	De secretaris, dhr. ing. M. Weerd
---------------------------------------	-----------------------------------

Leeuwarden, d.d. 15 mei 2025

BIJLAGE 1

Overzicht Kerkgebouwen, klokkenstoelen

#	RM-nr	Monumentnaam	Omschrijving zelfstandig onderdeel	Jaar van overname	Verzekerde waarde (opstal + inventaris)	Staat van onderhoud	SIM-cluster (periode uitvoering)
					1-1-2025		
01	23752	Augsbuurt #	Kerk	1971	€ 1.263.609	Goed	SIM-20 (2023-2028)
02	15615	Ginnum	Kerk en toren	1972	€ 1.875.593	Goed	SIM-20 (2023-2028)
03	15633	Lichtaard	Kerk en toren	1972	€ 1.978.430	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
04	11698	Sibrandahûs #	Kerk en dakruiter	1993	€ 2.653.236	Goed	SIM-20 (2023-2028)
05	21179	Schurega	Kerk	1973	€ 2.096.500	Goed	SIM-20 (2023-2028)
06	28581	Blessum #	Kerk, toren	1975	€ 3.612.932	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
07	8483	Britswert	Kerk en toren	1975	€ 3.905.793	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
08	21180	Katlijk	Kerk	1975	€ 2.620.120	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
09	38851	Terband	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.227.965	Goed	SIM-20 (2023-2028)
10	15850	Boer	Kerk en toren	1975	€ 2.361.153	Goed	SIM-20 (2023-2028)
11	15878	Zweins	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.188.988	Goed	SIM-20 (2023-2028)
12	15862	Peins	Kerk en dakruiter	1975	€ 3.624.361	Goed	SIM-20 (2023-2028)
13	15867	Schalsum	Kerk en toren	1975	€ 4.075.120	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
14	8470	Bears	Kerk en toren	56	€ 5.325.751	Goed	SIM-21 (2024-2029)
15	24531	Hijum	Kerk	1975	€ 3.148.918	Goed	SIM-20 (2023-2028)
16	24529	Feinsum (Finkum)	Kerk	1975	€ 3.292.789	Goed	SIM-20 (2023-2028)
17	31852	Kortezwaag	Kerk en dakruiter	1977	€ 1.639.681	Redelijk	SIM-21 (2024-2029)
18	21198	Ter Idzard	Kerk en toren	1978	€ 1.613.050	Goed	SIM-12 (2019-2024)
19	38694	Bornwird	Kerk	1979	€ 1.574.771	Goed	SIM-12 (2019-2024)
20	13229	Goingaryp	Kerk en klokkenstoel	1978	€ 1.446.121	Goed	SIM-20 (2023-2028)
21	38730	Raard	Kerk	1979	€ 1.337.463	Goed	SIM-12 (2019-2024)
22	28584	Boksum	Kerk en toren	1979	€ 5.070.772	Goed	SIM-20 (2023-2028)
23	9511	Sint Jacobiparochie	Kerk en toren	1979	€ 8.489.196	Redelijk	SIM-20 (2023-2028)
24	39822	Westhem #	Kerk en toren	1979	€ 1.907.829	Goed	SIM-12 (2019-2024)
25	24525	Britsum	Kerk en toren	1980	€ 4.629.720	Goed	SIM-20 (2023-2028)
26	15628	Hegebeintum	Kerk en toren	1982	€ 3.798.856	Goed	SIM-20 (2023-2028)
27	28626	Wier	Kerk en toren	1983	€ 3.163.669	Goed	SIM-21 (2024-2029)
28	39821	Uitwellingerga	Kerk en toren	1983	€ 3.300.223	Goed	SIM-21 (2024-2029)
29	39320	Allingawier	Kerk en toren	1986	€ 3.327.052	Goed	SIM-17 (2021-2026)
30	38866	Nijeholtwolde	Klokkenstoel	1993	€ 174.837	Goed	geen SIM
31	8494	Jorwert	Kerk en toren	1994	€ 8.245.840	Goed	SIM-20 (2023-2028)
32	31862	Olterterp #	Kerk	1996	€ 2.303.727	Goed	SIM-21 (2024-2029)
33	24519	Swichum	Kerk en toren	1998	€ 2.959.199	Goed	SIM-20 (2023-2028)
34	31590	Oostrum	Kerk	2003	€ 2.023.803	Goed	SIM-21 (2024-2029)
35	31575	Jouswier	Kerk	2003	€ 1.442.848	Goed	SIM-21 (2024-2029)
36	15645	Westernijtsjerk	Kerk en toren	2005	€ 3.897.222	Goed	SIM-20 (2023-2028)
37	38697	Foudgum	Kerk	2007	€ 1.650.747	Goed	SIM-17 (2021-2026)
38	38700	Hantumhuizen	Kerk	2007	€ 5.544.885	Goed	SIM-14 (2020-2025)
39	38707	Holwerd	Kerk	2008	€ 7.828.423	Goed	SIM-14 (2020-2025)
40	33993	Rottevalle	Kerk en dakruiter	2011	€ 2.088.831	Goed	SIM-14 (2020-2025)
41	20847	Haskerdijken	Kerk en toren	2012	€ 1.735.251	Goed	SIM-20 (2023-2028)
42	9495	Sint Annaparochie	Kerk en toren	2012	€ 7.838.760	Goed	SIM-17 (2021-2026)
43	33982	Kortehemmen	Kerk	2013	€ 1.450.178	Goed	SIM-20 (2023-2028)
44	24511	Huizum #	Kerk en toren	2013	€ 4.851.328	Goed	SIM-21 (2024-2029)
45	21528	Baalum	Kerk en toren	2014	€ 4.800.980	Goed	SIM-20 (2023-2028)
46	516529	Dedgum	Kerk en toren	2014	€ 2.938.755	Goed	SIM-21 (2024-2029)
47	31596	Wetsens	Kerk	2016	€ 2.275.204	Goed	SIM-12 (2019-2024)
48	516539	Zurich	Kerk en toren	2017	€ 2.466.845	Redelijk	SIM-12 (2019-2024)
49	515445	Koarnjum	Kerk en toren	2017	€ 4.334.894	Goed	SIM-12 (2019-2024)
50	24537	Jelsum	Kerk en toren	2017	€ 3.650.828	Goed	SIM-12 (2019-2024)
51	39343	Gaast	Kerk	2018	€ 1.779.420	Goed	SIM-14 (2020-2025)
52	39340	Ferwoude	Kerk	2018	€ 1.813.654	Goed	SIM-14 (2020-2025)
53	15643	Wânswert #	Kerk	2019	€ 3.731.041	Goed	SIM-15 (2019-2024)
54	8518	Weidum	Kerk en toren	2020	€ 7.141.129	Goed na afronden rest.	SIM-17 (2017-2022)
55	7036	Bûtenpost	Kerk	2020	€ 9.598.668	Goed	SIM-18 (2020-2025)
56	15924	Harich	Kerk	2021	€ 3.516.531	Goed	SIM-19 (2021-2026)
57	31859	Lippenhuizen	Kerk en toren	2023	€ 3.368.333	Goed	nog geen SIM
					<u>€ 195.001.822</u>		

kerkhof aanwezig

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Alde Fryske Tsjerken

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Stichting Alde Fryske Tsjerken te Leeuwarden gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Alde Fryske Tsjerken per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en RJ 650 Fondswervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de winst- en verliesrekening over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Alde Fryske Tsjerken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- verslag van het bestuur;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ-Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en RJ 650 Fondsverwende organisaties is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en RJ 650 Fondsverwende organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ Richtlijnen 640 Organisaties zonder winststreven en RJ 650 Fondsverwende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Leeuwarden, 15 mei 2025

Omnyacc In Control B.V.

M. de Groot MSc RA